

13.2.2018

EOAK/6800/2017

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

TARKASTUS: VAALIJALAN KUNTAYHTYMÄN KUNTOUTUSYKSIKKÖ KAISLA
Pöytäkirja

Aika: 23.11.2017 klo 13–14

Paikka: Vaalijalan kuntayhtymän Nenonpellon osaamis- ja tukikeskuksen aikuisten tutkimus- ja kuntoutusyksikkö Kaisla ja rivitaloyksikkö

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen
Neuvontalakimies Pia Wirta
Asiantuntijalääkäri Jarmo Körkkö
Asiantuntija Antti Teittinen

Vaalijalan kuntayhtymästä:
Vaalijalan kuntoutuksen johtaja - - -
Kaisla-yksikössä kuntoutusyksikön johtaja - - -
Rivitalolla hoitaja - - -

1 TARKASTUKSEN TOIMITTAMISESTA

Tarkastus tehtiin ennalta ilmoitetusti.

Tarkastuksen aluksi selvitettiin uusien erityistehtävien vaikutuksia laillisuusvalvojan tarkastustoimintaan.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT) tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä tehtävässä oikeusasiamies tekee tarkastuksia paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, kuten esimerkiksi erilaisiin laitoksiin, hoitopaikkoihin tai asumisyksiköihin.

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamiehellä ja kanslian virkamiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tarkastukselle kutsutulla asiantuntijalla on samat toimivaltuudet (Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 11 b §, 11 c § ja 11 g §).

YK:n vammaissopimuksen (CRPD) ratifioinnin myötä eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityisesti huomiota muun muassa toimitilojen esteettö-

myyteen sekä vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja osallistumisen mahdollisuuksiin.

Oikeusasiamiehen kanslian erityisenä tarkastusteemana vuonna 2017 on tehokkaat oikeus-suojakeinot. Tämän vuoksi tarkastuksella kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, millä tavalla asiakkaat ja heidän läheisensä voivat käyttää asiakkaille kuuluvia oikeussuojakeinoja kuten muistutusta ja kantelua sekä säännönmukaisia muutoksenhakekeinoja (valitusta).

2 PYYDETTY ENNAKKOAINIESTO JA ASIAKIRJAT

Tarkastuksen toimittamista varten Vaalijalan kuntayhtymää pyydettiin toimittamaan eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan seuraavat aineistot ja asiakirjat:

- Vaalijalan kuntayhtymän toimintakertomus vuodelta 2016,
- tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määräämistä koskevien päätösten lukumäärät ja kestot kuntayhtymässä 2016 - 2017,
- luettelot/tilastoraportit käytetyistä rajoitustoimenpiteistä vuodelta 2016 Nenonpellon yksiköissä (käytetyt rajoitukset ja määrät yksiköittäin),
- luettelo kuntayhtymän yksiköistä, joissa on käytössä ns. turvahuone / erillinen eristystila; sekä raportit turvahuoneen käytön lukumäärästä ja eristyksen kestoista viimeisen 3 kk ajalta,
- mahdolliset kuntayhtymän omat ohjeet itsemääräämisoikeuden edistämisestä ja rajoitustoimenpiteiden käytöstä,
- palotarkastuspöytäkirja

Lisäksi tarkastuksen kohteena olevista yksiköistä pyydettiin toimittamaan seuraavat asiakirjat:

- yksiköiden asiakasluettelot, josta käy ilmi syntymäaika, kotikunta, tulopäivä yksikköön, diagnoosit ja äidinkieli,
- yksiköiden toimintaa kuvaavat perustiedot (mm. kohderyhmä, jolle yksikön palvelut on suunnattu, palvelujen kuvaus ja henkilökunnan kokonaismäärä ja vahvuus eri vuorokaudenaikoina),
- viisi viimeksi tehtyä kirjallista päätöstä kehitysvammalain 42 g §:n tai 42 j §:n tai 42 k §:n tai 42 l §:n tai 42 m §:n tai 42 n §:ssä säädetyistä rajoitustoimenpiteistä,
- kahden asiakkaan palvelu- ja hoitosuunnitelmat (itsemääräämisoikeussuunnitelma tms.) sekä erityishuolto-ohjelmat,
- HaiPro- tms. haittatapahtumailmoitukset kolmelta viimeiseltä kuukaudelta,
- lääkehoitosuunnitelmat,
- omavalvontasuunnitelmat,
- muu tarpeelliseksi katsottu aineisto ja selvitys

Tarkastuksella haastateltiin Vaalijalan kuntayhtymän johtoa, yksikön johtajaa sekä yksikön työntekijöitä ja kuntoutuksessa olevia henkilöitä.

Vaalijalan kuntayhtymällä oli mahdollisuus kommentoida tarkastuspöytäkirjan luonnosta.

3 TARKASTUKSEN KOHDE JA HAVAINNOT

3.1 Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus

Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus Pieksämäen Nenonpellossa on monipuolinen erityisryhmiä palveleva osaamiskeskus. Nenonpellon yksiköt keskittyvät erityistä tukea tarvitsevien henkilöi-

den, heidän kotejaan ja asumisyksikköjään tukevien lyhyt- ja pitkäaikaisten sekä intervalliperiaatteella toimivien kuntoutusjaksojen järjestämiseen.

Osaamis- ja tukikeskus tarjoaa ympärivuorokautista kuntoutusta erityistä tukea tarvitseville henkilöille elämänkaaren kaikissa vaiheissa. Kuntoutus voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista tai intervalliperiaatteella toteutettavaa kuntoutusta. Useita tukimuotoja on mahdollista toteuttaa liikkuvina palveluina palvelun tarvitsijan omaan ympäristöön kuten kriisitukipalvelua.

Osaamis- ja tukikeskuksen kullakin kuntoutusyksiköllä on oma erityinen vahvuusalueensa, johon henkilöstö saa jatkuvasti täydennyskoulutusta. Kuntoutusyksiköiden työtä tukevat kuntoutuksen asiantuntijoista tarpeenmukaisesti koottu työryhmä. Kuntoutus ja hoito järjestetään asiakkaan kuntoutussuunnitelman mukaan yhteistyössä läheisten, lähiyhteisön ja kotikunnan kanssa. Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen palveluihin hakeudutaan kotikunnan sosiaalitoimen kautta ja myös terveydenhuollon läheteellä.

3.2 Kuvaus yksiköstä ja asiakkaista

Kuntoutusyksikkö Kaisla on 10-paikkainen aikuisten laitoshoidtoa järjestävä kuntoutus- ja tutkimusyksikkö. Kaisla tarjoaa kuntoutusta psykiatrasta ja erityistä psykososiaalista tukea tarvitseville asiakkaille.

Kaislan kuntoutus perustuu asiakkaan omien päivittäisten taitojen kehittämiseen ja sitä kautta tapahtuvaan itseluottamuksen lisääntymiseen ja itsenäistymisen saavuttamiseen. Käyttäytymisterapeuttisten menetelmien avulla analysoidaan asiakkaiden käyttäytymistä ja kehitetään käyttäytymistä pyrkien vahvistamaan myönteisiä asioita. Kuntoutus pohjautuu psykiatrisen hoitotyön keinoin tapahtuvaan arjen jäsentämiseen ja keskinäisen luottamuksen vahvistamiseen sekä sosiaalisten taitojen lisäämiseen.

Asiakkaiden päivätoiminta räätälöidään jokaisen omien tarpeiden mukaisesti. Yksikkö järjestää omaa päivätoimintaa ja asiakkailta on myös mahdollisuus osallistua kuntoutuskeskuksen järjestämään ohjaustoimintaan. Pyrkimyksenä on kehittää asiakkaan käyttäytymistä niin, että hän voi asua avopalveluissa.

3.3 Henkilökunta

Kuntoutusyksikkö Kaislassa työskentelee yhteensä 31 henkilöä.

Arkiaamuisin työskentelee yhteensä 12–13 henkilöä (näistä 3–4 rivitalolla). Arki-iltaisin työvuo-rossa on yhteensä 8 henkilöä (näistä 3–4 rivitalolla).

Viikonloppuisin aamuvuorossa on yhteensä 7 työntekijää ja iltavuorossa 8 työntekijää. (Rivitalolla aamuisin 3 työntekijää ja neljäs työntekijä tulee klo 9. Iltaisin rivitalolla 4 henkilöä illassa klo 19 saakka, jonka jälkeen jää 3 työntekijää loppuillaksi. Kaislassa viikonloppuisin 4 työntekijää sekä aamussa että illassa.)

Yövuorossa on yksi työntekijä Kaislassa ja yksi rivitalolla.

3.4 Yksikön toiminta ja tilat

Kaislan tilat on jaettu kolmeen eri pienyksikköön, joissa toisessa päädyssä on kolme asiakasta, keskitilassa kolme ja toisessa päädyssä neljä asiakasta. Jokaisessa pienyksikössä on yhteinen oleskelu- ja ruokailutila. Kaikissa asiakashuoneissa on oma wc- ja suihkutila. Jokaisen asiakkaan huone on sisustettu heidän omien tarpeiden ja toiveiden mukaan. Yksikössä on

myös yhteisessä käytössä oleva saunatila, jossa asiakkaat käyvät halutessaan. Osastolla on sekä mies- että naisasiakkaita. Osastolla on hamsteri ja kani terapeueläiminä.

Yksikössä on käytössä valvontakamerat, jotka ovat käytävillä sekä kunkin pienyksikön yhteisessä tilassa. Kameroiden valvontaruudut ovat kahdessa, eri pienryhmien tiloissa sijaitsevissa henkilökunnan tiloissa. Lisäksi toisessa henkilökunnan tiloista sijaitsee asiakashuoneiden ohjainpaneeli, jolla voidaan säädellä kunkin asiakashuoneen valaistusta, ovien sähkölukkoa ja veden käyttöä.

Asiakkaiden omaisten vierailut järjestetään yksikön ulkopuolella muiden asiakkaiden yksityisyyden suojan takia. Kaislan kautta voi myös vuokrata vierashuoneen (omaisten vierailut, koulutukset ym.)

Kaislan rivitaloyksikkö

Kaislaan kuului myös rivitalo, jossa oli kolmelle asiakkaalle oma kaksio. Rivitalolla oli yhteinen oleskelu- ja ruokailutila. Henkilökuntaa oli asiakkaita varten neljä, yöllä vain yksi henkilö koko rivitalossa.

Tarkastajat kävivät vain yhdessä kolmesta asunnosta, joka oli hyvin pelkistetty ja vähävirikkeen. Rivitaloasunto oli pieni kaksio, jossa oli oma keittiö ja saniteettitilat. Saniteettitilassa oli liukuovi, jonka asiakas itse avaa, eikä halua oven olevan kiinni.

Makuuhuoneessa oli pelkästään sänky ja olohuoneen puolella oli pieni pöytä, lipasto, televisio sekä nojatuolimallisia sohvia kaksi kappaletta. Asiakkaan muuttaessa rivitalolle makuuhuoneessa oli ovi, jota asiakas paiskoi niin, että ovi rikkoutui. Saadun selvityksen mukaan ovi poistettiin asiakkaan turvallisuuden takia. Keittiön ovi pidettiin lukittuna silloin, kun henkilökuntaa ei ollut asiakkaan luona.

Yksikössä oli myös ei-tallentava kameravalvonta. Kaksi kameraa kattoivat olohuoneen siten, ettei siihen jää ns. kuolleita kulmia. Makuuhuoneen puolelle kamera kattoi noin metrin alueen oviaukosta, jolloin vuode ei näy kamerassa lainkaan.

Kiinnitettiin huomiota siihen, että korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan 18.8.2017 T 3950 (KHO 2017:132) katsonut, että kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa, sellaisena kuin se on muutettuna lailla 381/2016, ei ole säädetty rajoitustoimenpiteestä, jonka perusteella voitaisiin päättää kehitysvammaisen henkilökohtaisessa käytössä olevan huoneen ja wc-tilojen kameravalvonnasta. Tällaisen kameravalvonnan käyttämisestä päättäminen ei ole kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla sallittua.

Päätöksessään korkein hallinto-oikeus totesi vielä, että tältä osin ei ole oikeudellista merkitystä sillä, että rajoitustoimenpide, jota ei sallita mainitussa laissa, mahdollisesti olisi asianomaisen kehitysvammaisen henkilön edun mukainen tai hänen perusoikeuksiaan vähemmän rajoittava kuin sallitut rajoitustoimenpiteet.

Asiakas oli muuttanut noin kuukausi ennen tarkastusta sitten rivitaloasunnossa olevaan kaksioon, jossa hän asui yksin. Henkilön edunvalvoja ja omainen pitivät asumisjärjestelyä lähtökohteisesti hyvänä. Haastattelussa keskusteltiin muun muassa hoidon tasosta ja henkilöstöressurssien riittävydestä.

Asiakas ei puhunut lainkaan. Hänen kanssaan oli aloitettu harjoittelemaan kuvien käyttöä kommunikoinnin välineenä. Aluksi esimerkiksi ruokailun yhteydessä hänelle annettiin kuva

ruoasta, ja nyt kuvien määrää on lisätty neljään. Pyrkimyksenä on edistää kuvien avulla henkilön kommunikointia.

Tarkastuksella keskusteltiin kahden henkilökunnan edustajan kanssa. Henkilökunnalla on käytössä rannekehälyttimet, joilla voi kutsua tarvittaessa apua muista lähistöllä olevista yksiköistä. Henkilökunta kritisoi hälytysjärjestelmästä johtuvaa viivettä, mikä johtuu siitä, että hälytys tulee tekstiviestinä vastaanottaviin matkapuhelimiin, eikä kaikilla henkilökuntaan kuuluvilla ole käytössä matkapuhelimia. Lisäksi kritiikkiä sai rivitalon tuulikaapista huoneistoon johtavissa ovissa olevan ikkunan korkeus. Ikkuna oli niin korkealle, etteivät kaikki henkilökuntaan kuuluvat yltäneet katsomaan siitä lainkaan asunnon puolelle, avatessaan lukossa pidettävän oven.

Kuntoutusyksikön johtajan selvityksen mukaan hälytysjärjestelmässä on aika ajoin ollut viiveitä (ei tilanteet huomioiden pitkiä). Satunnaiset viiveet on huomattu Kaislassa järjestelmän tulon jälkeen. Sen jälkeen viiveistä ei ole huomioita, eli viiveet ovat olleet yksikössä erittäin harvinaisia. Rivitalolla ei ole hälytyksiä tarvinnut tehdä yhtään kertaa. Toimintamallit on pyritty luomaan niin turvallisiksi, että työturvallisuus taattaisiin, eikä lisähenkilöstöä tilanteisiin tarvittaisi. Asiakkaiden kanssa työskennellään aina työparina. Rivitalon käytävissä on kolme puhelinta eli aina on työntekijällä / työparilla puhelin käytävissä esimerkiksi hälytyksiin varautumiseksi. Selvityksen mukaan nykyisen hälytysjärjestelmän on arvioitu olevan paras ja turvallisoin mahdollinen Vaalijalan yksiköiden tarpeisiin. Hälytysjärjestelmän on yleisesti todettu olevan käytännöllinen ja vaivaton verrattuna aiemmin käytössä olleisiin hälytysjärjestelmiin.

Kiinnitettiin huomiota hälytysjärjestelmän toimivuuteen. Hälytysjärjestelmässä ei saisi olla viiveitä. Tämä korostuu erityisesti yksiköissä, joissa henkilökuntaa on vähän samassa vuorossa.

Kokonaisuudessaan pidettiin rivitaloyksikön toimintaa siinä mielessä hyvänä, että se mahdollistaa henkilön asumisen yksin ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä. Erilaisten asumisratkaisujen ja -kokeilujen tekeminen saattaa helpottaa kehitysvammaisen henkilön siirtymistä avopalvelujen piiriin.

3.5 Itsemääräämisoikeus ja rajoitustoimenpiteiden käyttö

Tarkastuksella havainnoitiin ja arvioitiin erityisesti rajoitustoimenpiteiden käyttöä yksiköissä ja sitä koskevaa päätöksentekoa. Tarkastuksella ei arvioitu yleisesti Vaalijalan kuntayhtymän rajoitustoimenpidekäsikirjan tai vastaavien ohjeistuksien lainmukaisuutta.

Kaislassa oli yksi henkilö tahdonvastaisessa erityishuollossa. Yksikössä ei ollut käytössä turvahuonetta tai muuta vastaavaa eristämistarkoituksessa käytettävää tilaa.

Selvityksen mukaan tutkimus- ja kuntoutusyksikkö Kaislassa oli jouduttu turvautumaan seuraaviin rajoitustoimenpiteisiin ajalla 1.6.2016–31.5.2017: kiinnipitäminen 21 kertaa, aineiden ja esineiden haltuunotto 3 kertaa, lyhytaikainen erillään pitäminen 21 kertaa, välttämättömän terveydenhuollon antaminen vastustuksesta riippumatta 6 kertaa, rajoittavien välineiden tai asusteiden käyttö vaaratilanteissa 10 kertaa ja valvottu liikkuminen 8 kertaa ja poistumisen estäminen 10 kertaa.

HaiPro-työturvallisuusilmoituksista kävi ilmi, että asiakkaiden henkilökuntaan kohdistamia väkivaltatilanteita ja haasteellisia tilanteita esiintyi melko usein.

Saadusta asiakirja-aineistosta ilmeni, että asiakkaille oli tehty sähköiseen järjestelmään IMO-suunnitelmia (suunnitelma itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeutta tukevista toimenpiteistä).

3.6 Rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskeva päätöksenteko

Asiakirja-aineistosta ilmeni, että Vaalijalan kuntayhtymässä rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskevat päätökset tehtiin lomakkeelle ”tilannekohtainen suojatoimenpidepäätös ja tilanteen seuranta”. Päätösasiakirjan sisällöstä ja siinä esiintyvistä puutteista oli pääteltävissä, että lomaketta ei ollut päivitetty 10.6.2016 voimaan tulleen kehitysvammalain 381/2016 muutoksen jälkeen.

Päätösasiakirjassa oli useita kohtia, jotka eivät sovellu käytettäväksi voimassaolevan kehitysvammalain rajoitustoimenpidesääntelyn mukaisesti: esimerkiksi ”syy suojatoimenpiteen tilannekohtaiselle käytölle” ja ”luettelo suojatoimenpiteistä”. Lomakkeessa ei ollut lainkaan mainintaa päätöksen tiedoksiannosta.

Eryyisenä puutteena havaittiin se, että päätösasiakirjassa oli hyvin epäselvä ja risiiritainen muutoksenhakuohjaus. Päätösasiakirjan sivulla 3 kohdassa ”valitusohjeet” oli ohjeistettu virheellisesti valituksen tekemiseen erityishuollon johtoryhmälle, kun taas sivulla 4 oli voimassa olevan lain mukainen valitusosoitus Itä-Suomen hallinto-oikeudelle.

Todettiin, että rajoitustoimenpiteiden käyttöä koskeva päätösasiakirja tai mahdollisesti Vaalijalan kuntayhtymässä käytettävä lomake tulee päivittää sellaiseksi, että se huomioi ja täyttää kaikilta osin kehitysvammalain ja muun lainsäädännön asettamat vaatimukset.

3.7 Muu päätöksenteko

Saaduista asiakirjoista havaittiin, että asiakkaiden erityishuolto-ohjelmiin (laitoshoito) oli liitetty virheellinen valitusosoitus aluehallintovirastoon, joka perustui ennen kehitysvammalain muutosta 381/2016 voimassa olleisiin säädöksiin. Oikeusasiamiehen kansliaan toimitettuihin erityismaksuluokkaa koskeviin päätöksiin ei ollut liitetty lainkaan valitusosoitusta.

10.6.2016 voimaantulleen kehitysvammalain 81 a §:n (20.5.2016/381) mukaan muun kuin tahdosta riippumattoman erityishuollon antamista tai lopettamista koskevaan päätökseen taikka muuhun kuin tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon liittyvään yksilöllisen erityishuolto-ohjelman hyväksymistä koskevaan päätökseen **saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään**. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Eryyishuolto-ohjelmaan, joka koski tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon määräämistä, oli liitetty lain edellyttämä valitusosoitus hallinto-oikeudelle.

Saatujen päätösten tiedoksiantokohta oli jätetty kokonaan tyhjäksi. Päätöksistä ei ilmennyt, miten asiakirja on annettu tiedoksi asianosaiselle, lailliselle edustajalle tai omaiselle/läheiselle. Eryyishuolto-ohjelmassa ei ollut merkintää myöskään tiedoksiantotavasta ja -ajankohdasta.

Viranomaisen on hallintolain 54 §:n 1 momentin mukaan viipymättä annettava tekemänsä päätös tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla.

Hallintolain 49 c §:n 1 momentin mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimusaika ei ala kulua ennen kuin päätös on annettu lain mukaisesti tiedoksi. Päätöksen viivytyksetön tiedoksiannointi on erityisen tärkeää myös asianosaisen oikeusturvan kannalta, jotta hän voi saattaa erityishuolto-ohjelman lainmukaisuuden viranomaisen ja tuomioistuimen tutkittavaksi. Tämän vuoksi erityishuolto-ohjelmaan tulee kirjata selvästi, kenelle päätös on annettu tiedoksi ja lisäksi tiedoksiannottotapa sekä -ajankohta.

Tarkastuksen jälkeen Vaalijalan kuntayhtymältä saadun selvityksen mukaan päätökset on annettu tiedoksi asianosaisille, vaikka tiedot eivät kirjaudu lomakkeelle. Päätösten tiedoksiannot kirjataan sähköisen asianhallintajärjestelmän Effican ARK-lehdelle.

Vaalijalan kuntayhtymän selvityksen mukaan edellä kohdissa 3.6. ja 3.7 päätöksentekoa koskevien puutteiden osalta on ryhdytty toimenpiteisiin ja puutteet tullaan korjaamaan pikaisesti. Selvityksen mukaan toukokuun 2018 loppuun mennessä Vaalijalan kuntayhtymän käytössä on sähköisen asiakasjärjestelmän Effican päivitysversio Lifecare, joka tuo ajanmukaisen uuden lomakkeiston, joka parantaa asiakirjojen (esimerkiksi päätösten) selkeyttä.

3.8 Asumisolosuhteet ja esteettömyys

Asiakkailla oli lähtökohtaisesti mahdollisuus kalustaa henkilökohtaisessa käytössä oleva huone haluamallaan tavalla ja pitää huoneissaan omia tavaroita. Joidenkin henkilöiden huoneet olivat pelkistetympiä esimerkiksi haastavan käyttäytymisen vuoksi ja itsensä vahingoittamisen estämiseksi.

Kaisla-yksikön toisessa päädyssä sijaitsevan pienyksikkö Tyrskyn tilat olivat kuluneet ja nuhjuiset. Tarkastajat havaitsivat, että ovien pielistä puuttui listoja, seinässä oli lohkeamia ja pinnoitteita oli revitty.

Kuntoutusyksikön johtajan selvityksen mukaan Kaisla-yksikkö on muuttanut täysin remontoituihin ja uusiin tiloihin noin kolme ja puoli vuotta sitten. Tällöin nimenomaan Tyrsky-pienyksikkö suunniteltiin asiakkaille, joilla on erityisen haastavaa käyttäytymistä ympäristöä kohtaan (voimakasta ympäristön rikkomista ja tuhoamista). Jatkuvasta tiiviistä valvonnasta huolimatta asiakkaiden ympäristön tuhoamista ei ole saatu estettyä. Vaalijalan kiinteistöpalvelu on aktiivisesti mukana korjaamassa rikkoutuneita kohteita kyseisessä pienyksikössä, usein lähes päivittäin. Vuonna 2018 tehdään jälleen remonttia kyseiseen pienyksikköön (toimintasuunnitelman mukaisesti mm. seinien maalausta).

Tarkastetun rivitaloasunnon wc:n käsienvesialtaasta puuttui veden poistoputki, eikä suihkussa ollut lainkaan suihkuletkeä.

Saadun selvityksen mukaan asiakas oli repinyt poistoputken useaan kertaan irti, eikä anna sen olla paikallaan. Asiakkaan ollessa aiemmassa yksikössä oli poistoputken päällä suoja, jota asiakas pyrki jatkuvasti riuhtomaan irti. Tällöin asiakas repi usein kätensä haavoille. Turvallista suojasta poistoputken eteen ei ole vielä löytynyt. Lavuaari ei ole käytössä asiakasturvallisuustekijöiden vuoksi. Selvityksen mukaan suihkuletkeä kiinnitetään sekoittajaan kierrettävällä liittimellä jokaisella käyttökerralla.

Rivitaloyksikköön pääsy oli esteellinen. Liikkumisen apuvälineitä käyttävä henkilö ei päässyt yksikköön omatoimisesti sisään. Tarkastetut tilat olivat muutoin lähtökohtaisesti esteettömiä liikkumisen näkökulmasta.

4 TOIMENPITEET

Tarkastuksen havainnot esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle.

Oikeusasiamies kiinnitti Vaalijalan kuntayhtymän huomiota edellä kohdassa 3.4 kameravalvonnasta ja hälytysjärjestelmästä sanottuun. Lisäksi oikeusasiamies kiinnitti kuntayhtymän huomiota edellä kohdassa 3.6 ja 3.7 päätöksenteosta, päätösten tiedoksiannosta ja muutoksenhaunohjauksesta sanottuun. Oikeusasiamies saattoi kuntayhtymän tietoon myös kohdassa 3.8 esitetyt esteettömyyshavainnot.

Tarkastuspöytäkirja lähetetään edellä ilmenevässä tarkoituksessa Vaalijalan kuntayhtymälle.

Tästä pöytäkirjasta lähetetään jäljennös tiedoksi myös Itä-Suomen aluehallintovirastolle.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Juha-Pekka Konttinen
vanhempi oikeusasiamiehensihteeri